

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

„ШКОЛСКИ ЛИСТ“ излази сваког 15. и последњег у месецу. Претплата је за целу годину 3 ф., за 4 месеца 1 ф. а за Србију 8 динара годишње. Учитељи, који имају мању плату од 300 ф., богослови и приправници добијају лист у пола цене. Дописи и претплата шаљу се: Уредништву „Школског листа“ у Сомбор.

Бр. 10.

У Сомбору 31. маја 1883.

Год. XV.

РОДИТЕЉИ, НЕ УНЕСРЕЋАВАЈТЕ СВОЈУ ДЕЦУ.

(Свршетак.)

Зато ће родитељи, који су прави пријатељи своје деце, удесити тако њихово васпитање, да их оружају за све могуће прилике и неприлике доцнијег живота, тако да их не уништи ни највећа несрећа. А да то постигну, ваља да раде све противно од онога што сада чине. Не треба да разњеже кус деце многим бираним јелима, него нека се само старају, да је храна здрава и нарочито пека пазе, да деца не постану пробирачи у јелу; ни пост не треба да се избегава као добра школа за умереност и уздржање. И при одевању ваља обзир на здравље да буде главно мерило, нећемо много пазити на прикрпине моде и поглавито ћемо се чувати, да оделом не одхрањујемо у деци сујету и величање, изворе многе несреће у животу. Исто тако нису ни накити за децу, нарочито се од неког доба тера велика злоупотреба са сатовима; сат има вредност за онога, који уме да цени време, а то деца не знају, њима је време дуго и с тога увек на одмет. При избору сиграчака ваља да се клонимо луксуса и да их не купујемо деци много, а велику важност да полажемо на то, да дете чува ствари, које му дамо. Деца треба да излазе напоље и при мало неугодном времену; крепост се не гаји у соби, у затвору мљитави и тело и дух. Неумесне жеље и захтеве дечије зауздаваћемо и строго ћемо изискивати од њих послушност. Дете ваља из рана да се приучи да се покорава вољи старијег и разумнијег, тим ће оно стећи здрав основ за развитак самосталне своје воље. Пркос и упорност казнићемо чим се појаве и тако ћемо их сатрти у корену. Деца ваља по мало да се уче да се сама послужују и сама себи да помажу, а да не заповедају ни слугама, него да се привикну,

да и у њима почитују људе и старије. Нека се деца упућују на услужност као на важну копчу међу људима и нарочито морају да буду услужна родитељима. Али зло би било, да их на услужност учимо обећавањем и давањем награда, јер би се тим врлина изметнула у шпекулацију и одгајили би себичност. Основ свега морала је истинољубље и с тога ћемо највећом брижљивошћу чувати дете, да остане одано истини и појави ли се лаж ма у ком облику, онда се мора она сузбити и самим најстрожијим средствима: највише утиче дакако у том обзиру пример на децу и ако родитељи буду на то пазили, да истину увек говоре и да се лажи гнушавају, онда ће они тим најбоље васпитати своју децу за истинољубље. Човек, који се навикне на велику удобност, тешко се прилагођује промењеним околностима и остане с тога више мање спутан кроз цео живот; због тога нећемо дете окружавати удобношћу, штетном како духовно тако и телесно, него ћемосе у том држати просто граница, што их прописују здравствени обзири, шта више треба да приучавамо нашу децу по мало и на неугодности живота: преварену наду, губитак милих им ствари, па и саме болове учићемо их да трпељиво носе, јер велика осетљивост загорчила је већ многим цео живот. Васпитање мора да буде озбиљна брига родитељска, али васпитати се не сме плашљиво и због тога нема ништа убитачнијег за развитак самосталности него непрекидно „Чувај се“ и „Пази,“ које прати дете на сваком његовом кораку. Стражарите ви над њим а да оно за то ни незна, него нека се ослања више на себе сама, па и ако искуси отуд какве неповољности, ако падне, лупи се или озледи, биће му то добре поуке за живот и стицаће све више и више самопоуздања. Пустите дете да се окуша и тамо, за што није његова снага дорасла, да га неуспех увери, како треба за сваки корак, што га хоћемо да учинимо, да одмеримо своју снагу и да се чувамо да је не прецењујемо. Уопште не дајте да се страх усели у душу ваше деце, него им хвалите сваком приликом срчаност, којом се једином побеђују беде и невоље у животу. Ви нећете своје дете задржавати бојажљиво од друштва друге деце, у ком ће (пored потребне пажње од стране родитеља) у племенитој утакмици да расте његова снага и познавање света

Редовном наставом не почињите пре док се деца не развију како треба телесно; а кад једном почнете онда настојте да то буде озбиљна настава, управљена вишим циљима, која ће у

истини да облагороди, а не да је удешавате за моментани сјај, који се само у уској соби засењује, али у великом свету нит' греје нит' светли.

Где се на све то пази при васпитању деце, ту се уједно идела и за образовање карактера, те круне свега васпитања; никад се оним првим начином не може да стече то благо, него негда сретна деца лутају као јадни људи без икаква морална основа у себи по свету, не знајући где да стану и пребијајући се од једне на другу страну као чамац на води без крманаша. Колико је то на несрећу њима самима, толико је то и од штете за народ, коме такви бесхарактерни слабићи припадају и за ког напредак нису они у стању ништа да учине. Родитељи, који се придржавају начина васпитања, што смо га осудили, немају на жалост пред очима никакве идеалне цели, да их руководе у њиховом васпитном раду. Телесна удобност ставља се највише, као задовољство, које даје савестан и карактеран рад и срећа, која лежи у пожртвовном заузимању за јавно и опште добро, као да не налази у круговима садањих родитеља много поштовалаца. Себично и с тога неморално начело: „Гледај да је само теби добро, а за друго се не старај“ ради би они да пренесу на своју децу. Просто вегетативно живљење истиче се као цел живота и где такво мишљење влада, ту не може бити говора о карактеру, али ту се уједно кона и гроб свакој правој срећи.

Нека се само увек помишља, да је за сваког разумног човека духовна слобода главна цел живота. Али до те цели долази се само племенитом борбом. Хоће ли та борба бити за нашу децу лака или тешка, то ми не можемо да знамо и с тога нам је најсветија дужност да их оружамо оруђем, којим ће моћи да одрже победу у тој борби и да дођу тако до праве и постојане среће. То оруђе није ни богатство ни лукавство, него јака морална воља, једном речи *характер*. Ако смо тај умели да дамо својој деци, онда можемо мирно да их пустимо на таласе живота, јер ће знати увек прави пут да погоде и биће у стању да сваког непријатеља достојно дочекају. М. П.

ШЕДАТОРИ У НАШИМ ШКОЛАМА.

(Свршетак.)

Већ сам горе изјавио, да ова система може се употребљавати само у механичним школским радњама, те ћемо с дозволом поштованих читаоца и тим мало да се позабавимо. При настави могу такође шедатори учитељу по нешто да помогну.

Као понајглавнији предмети, које могу предузети спомоћници, да у њима настављају своје млађе другове ово су : механично читање, писмени рачун, гимнастика. Једном речи тамо, где треба што да се механично ради.

Овде треба изабрати једног доброг ученика из најстаријег разреда, који ће пазити, да ученици млађег разреда добро обављају механично читање, пазећи да сваку реч правилно изговарају. — Код писменог рачуна сасвим без икакве бојазни може добар шедатор да замене учитеља. Исто је тако и код ђимнастике

Наставу, коју шедатори обављају, не смеју они онако обављати, како они из своје главе помисле него морају бити од учитеља упућени како да то чине. По томе дакле треба учитељ да их у ваншколско време у томе поучава и упућује, јер без овога не само да учитељ неће имати олакшице, на коју рачуна, него још више тегобе.

При одређивању шедатора за наставу не може се поступати оним редом, као што смо навели код редарских спомоћника т. ј. да се узимају редом ученици, него овде морају бити из најстаријег разреда, а нуз то и добри у наукама, а поглавито треба назити на то, да ли дотично дете има и воље на то, јер ова (воља) много може да учини.

И за ово ћу да пример наведем У данашњем мом четвртном реду имам једног особитог ученика. И у науци и владању је такав какав се само зажелети може. Од како је пошао у школу, није ни погледом опоменут, тако је био смиран и учтив. За ту доброту његову хтедох га обдарити чином шедаторства, што и учиних, али на моје изненађење учтиво ме замоли, да другог на његово место поставим, јер он то рече — не воли. Ово сам навео зато, да докажем, да при постављању спомоћника треба узети у рачун вољу ученикову и способност му.

Шедатори при настави могу да се употребе на још један начин. А то би био овај. Сваки дан пре и после подне док учитељ не дође у школу нека шедатори прослишавају а што-шта и поучавају своје другове. Тако нека н. пр. од $\frac{1}{2}$ 8--8 часова приповедају библијску приповетку, која је у задатку, или нека надзиру читање молитава, изразу усмених и писмених рачунских примера, приповедање отачаствених и српских историјских приповедака а тако и појање и певање. Овај начин по нашем скромном мишљењу особито би могао бити успешан у једно- или дворазредној школи. У тој би прилици и неспремни ученици поред иоле мало пажње могли задатке своје научити, а особито би то слабим ученицима добро дошло.

Ако игде, то у сеоским школама — где су скоро све школе многоразредне — треба да се уведе система шедатора. Јер иначе учитељ неће бити у стању да своме задатку одговори, а ако се баш ово и догоди, то ће таки учитељ не после дуго времена клонути под тим грдним теретом да га после мало дана нестане са света, оставивши после себе своме роду — просјачад! Кад нам дакле нема с друге стране помоћи; а оно бар помозимо си сами себи у колико нам је то могуће.

Употребљујте дакле спомоћнике, да олакшате своју работу, која онако немилице стамањује сиротог учитеља. Знам да ни у полу нисам

казало о овоме предмету, јер би се о њему могло у недоглед писати, али ми то није ни била намера, него само искрена жеља, да ма и у најмањој мери припомоћем нашим трудбеницима на пољу народне просвете, у коју категорију и сам спадам.

Пре него што завршим овај мој чланак, рад сам да кажем, од кога је потекла прва иницијатива, која ме је упутила, да о овом темату размишљам.

Године 1881. походио је моју школу опште уважени наш гл. шк. референт г. Ђ. Н. — На питање колико имам у школи деце и после кратког екзамирања појединих ученика запита ме: да ли употребљујем шедаторе? Кад му одговорих, да не употребљујем, препоручи ми, да то што пре у школу уведем, јер рече: Не само да вам успех неће бити онакав какав се захтева, него ћете и са собом бити брзо готови. — Речи сам те примио, савет мудри сам усвојио, шедаторе сам у моју школу завео — те хвала прво Богу, па поштованом може саветодавцу — смем рећи да је сад много боље, него што је пре било. Увађањем шедатора у школу скинуо сам са својих леђа знатан део терета и поделио сам га на моје ученике, који не само да их неће слабити, него напротив кренити и јачати.

У Ст. Керу 1883.

А. Р. П. учитељ.

КРИВО ПИСАЊЕ СА ЗДРАВСТВЕНОГ ГЛЕДИШТА.

Већ више пута пребацивано је из лечничких кругова сада убицајеном косом писању (на десну страну), да је оно ако и не једини али ипак најглавнији узрок гдекојих телесних мана, које се у много случајева запате у школи, као: високих плећа, кривог држања тела, искривљене кичме, па и кратковидости, која не само да не слаби него напротив све се већма шири међу школском омладином. Под косим писањем на десно разумева се писмо, код ког главни потезови стоје на десно у углу од 45° на хоризонталној писанке, т. ј. начин, којим се обично пише како ћирилицом тако и латиницом, а немачки, дакле наш општи начин писања.

Има више лечника, који су се бавили проучавањем утицаја кривог писања на здравље, а и једна комисија, што ју је изаслало француско министарство просвете, занимала се тим предметом. Резултат свију тих испитивања беше анатемисање кривог писања и препоручивање, да се заводи право писање.

Потакнута важношћу предмета поставила је и виртембершка влада лане један стручан одбор, да исцрпљиво испита утицај кривог писања на држање тела и очи ученика. Онажања тога одбора простиру се на 562 деце разних школа у Штутгарту, а ово је укратко резултат тих онажања:

У току посматрања наскоро се увидело, да цело држање тела онога, који пише, нарочито држање главе, положај очију, растојање лица од писанке, савијутак кичме и положај карлице према рубу од стола строго зависе од положаја писанке, односно од правца врата. За косо писање на десно сазнат је као најважнији закон, да права, која спаја средишта оба ока и коју одборски известилац др. Берлин зове „основом“,

није никад паралелна према врсти, него да ш њом чини знатан угао, просеком угао од 45° , и да онај, који косо на десно пише, увек и нехотице такав положај тела заузме, који омогућава грађење тог угла. Уместо да задржи прав положај писанке, као што су то пређашњи испитаоци захтевали, и да напусти косо писање на десно, предлаже др. Берлин обратан пут; он задржава косо писање на десно и ставља питање: који се положај писанке слаже са у здравственом обзиру неоспорно правилним положајем тела, т. ј. правим седењем са усправљеним, правим држањем главе.

Одговор гласи: Кад се косо на десно пише ваља писанка тако да се намести, да главни потезови слова чине са рубом стола прав угао (од 90°) и пошто исти, као што је напред примећено, чине са правцем врста угао од 45° , то се мора писанка на десно за толико да накриви, да и правац врста са рубом од стола гради угао од 45° . При том положају добија цела десна рука наслон, који је колико нуждан толико и природан.

Нема сумње, да ово интересно питање није ни радом тога одбора потпуно решено, него ће бити нужна још многа друга онажања, да се ваљано решење о овом предмету узмогне да донесе. А томе могу а и позвани су да што допринесу и сви учитељи без разлике.

(Schwz. Lhrztg.)

МИСЛИ О НАРОДНОЈ ШКОЛИ.

Да су школе, па баш народне школе, свуд и по свакога од не догледна замашаја и важности, о томе већ одавна нема сумње, та ваљда и нема више на свету никога ко би то могао порицати.

Ваљана школа је у вишем смислу права усређитељка народа. Где се она не гледи као пасторче, тамо и влада узајамна љубав народна; где је она узвишена до сувремена савршенства, тамо не оскудјевају услови трајног оштанка и благостања народа; где се у њу што више улаже снаге и жртава, тамо се и диже неисплатими род; где је она мила и старом и младом, где је она сабор и мали и велики, с кога носе знање и утјешне наде за будуће дане, тамо не избива слога и благо народне породице. Где она одговара високој речи: „народна школа“ подпуним смислом својим, тамо је и њен народ прави народ, свој и школин народ.

Ко за школу шта привреди, привредио је за сам народ и отачбину. Ко у школи и посредством школе чини, да се однегују ваљани и разумни људи, одужује синовљи дуг и људству и отачбини.

Јест, таки је позив школе и само таке школе требало би да су све народне школе.

А таке ће и бити ваљда — каже нам нада, кад узмемо на око и у суд старе и нове школе.

Ал да то што прије буде, ко треба и може на посао? Дал' школе наше ове и овакве да што пре створе школи одан, школин народ; ил' ће једном сав народ да обљуби школу па да буде њен?

Ако један народ не љуби школу као јединче и узданицу своју; ако се не брине за њу искреном и добромислећом бригом, као мајка над

боним дететом, помишљајући на зло и на добро; ако се не надтиче са осталим народима како ће му школа што обилатији плод донети а што уваженији углед имати; тај народ по имену је само народ од данас до сутра. Ал у замену тога и школа му је „народна“ школа само по имену — од данас до сутра. Тако стање свети се самом народу, јер шта у том случају битише прије, то дух времена и моћ просвете других народа суди, ал једно од другог раздалеко не бива.

Па ко може прије на посао? Ни школа ни народ сам, већ народ посредством своје школе. — Да, народ, та висока моћ — кад је вољан — и на речи и на делу; народ, тај велики извор снаге свему и свачему тај је позван и кадар да чини Богу и људма угодне а народу и отачбини користне чланове људства. Школа му је сувремено средство, а најмилије и најдрагоценије културно средство треба да буде сваком народу народна школа. — Висока веза школе као културног средства са народом као високим покретачем и управљачем своје судбе, чинила би народ правим народом, школу му правом народном школом, које би опет скори плод био школи одан, школин народ.

Ал где је школа још и сад шездесетини процената немила, тамо се не може ни назрети висока веза школе и народа; тамо брижни погледи поглавица и управљача народних треба да су најозбиљније управљени, јер тамо школа за народ њима вапије. А да нас и таквих има, иште ли ко доказа?

Колико је народа што су жељни школа, још више је школа што желе њој оданог народа. Та колико је народних школа, које једва знају чије су, народа у њој малог и великог виде тек, и ако још, једанпут у години. Онда истом сирота школа види чијег је имена она као народна школа, и ко би требао другче за њу, ил управо за се а преко ње да се стара. — Сво друго време није кадро да упути силне и дужне госте а крвне рођаке школине ни да назову „помоз-бог“ и запитају: „како је?“ — Та заједничка дужност не врши се ни заједнички ни појединце.

Требали рачунских доказа? Е па онда бадава високи позив народне школе нуз тако слаби одзив народа. Без великог успеха животаре и мудре уредбе за народне школе и лене интенције користног и благодетног закона школског, кад се још нисмо с љубављу у једно сложено коло ухватили, општина и учитељ, школа и народ, па да из све снаге морално и материјално полажући једно другом народну школу чувамо и усавршавамо, те у добру се надмећемо, а све за мили народ свој и драгу нам отачбину.

С. В.

Г А Ц К О.

(Народописна слика.)

Сутра дан по мом доласку у Гацко изиђем у чаршију, у којој угледом све саме трговачке дућане, који су врло мали и то под кућама или засебно прављени. Куће су више камените него дрвене, и покривене су каменитим плочама; на неким кућама врло су мали прозори, које је обичај доносио под турским господарством. Поједини призивали су ме на

дућан, али мени је то тешко било што сам их управе тешко разумијо. Одважим се једноме са „Добро јутро,“ на које ми одговори „Добра ви срећа,“ и одмах за тим „Како си?“ а ја већ упућен одговорим „Добро Богу фала како ви?“ На то ће он даће „Добро сте дошли,“ а ја опет „Боље Вас нашли.“ Ови наведени поздрави сваки се час чују и то је од старина до данас сачувано овде, а при састанку двојице, макар да су се виђели пре 3—4 сахата ушита ће се „Како си?“ На састанку части се црном кавом, која се филцанима није, обично посљедња је горка т. ј. без шећера.

Ову варошицу неки зову Гацко, а неки Метохија. О томе ме известише овако: Гацко се зове цјел котар (кадилук), у коме је преко 50 села, а ово мјесто као главна варошица котара има своје засебно име Метохија које је по народном причању постало од силних и јаких вјетрова, те када душе или када је зима велика кажу „помете ме“, те од рјечи „мете“ постала је Метохија, али већим дјелом зову Гацко, а Метохија се скоро ни не чује. Гацко лежи на подножју планине Поникве и неколико се спустило у само гатачко поље, мала је варошица, у којој може бити 1000—1500 становника, сви дјелом Срби православне, дјелом Срби мухамедаиске вјере. Са југо-источне стране на један сâт подижу се планине црногорске, које чине границу, а пред варошицом пружио се широко гатачко поље, које се прелијева разним житом као: јечам, пшеница, елда, просо, итд. Кукуруз не може да напредује од јаке зиме, јер ово мјесто лежи врло високо изнад мора. Воћа нема никакова, слабо напредује, што је и било, то се у пред-прошлом устанку све утаманило.

Народ је од природе јако даровит управо овдје би требало вјештије перо, које би то описало како ваља. Заиста колико сам свијета прошао, нисам човјека нашао, ма мало и школована, који би био тако умно развијен. Не само да се то онажа овдје у самој варошици, него и кад прст сељанин из оне кршевите планине разговара, на му сваку рјеч сабереш, увјерићеш се да далеко схваћа. Заиста је то чудновато. Одрастао сам у крају, ће се налази скоро у сваком мјесту школа, али никад да би могао чути од нашега сељака онакве изразе и онакве мисли као овдје, ма да се овдје просвјета скоро ни најмање неговала није. У говору, нарочито при доказивању употребљују највише срањивања, која би и највећем научењаку од велике користи за будући живот била. У неколико познајем Бошњаке, особито сељаке; и знадох и ком степену развића стоје. Кад пођох овамо помислих и овдје је тако. Али се пријатно изненадих, кад онаких њихов говор, њихове мисли и њихову жељу за просвјетом. Више сам пута имао прилику чути особито од сељака гђе говоре: „Опростите господине што ми овако манито (лудо) зборимо, нисмо учили школу, да знамо, него одрасли у планини као дивија звјерад,“ а ја помислим у себи, камо срећа да је наш прости народ свуд толико духовно развијен.

Врло сам се још изненадио, кад сам им видео њихове супруге (домаћице). Од сваке сам мислио да су кћери својих мужава, свака је млада као кашља, а љена је, да је се не можеш да нагледаш. А домаћин т. ј. муж њен, то ти је човјек скоро рећи стар; и баш који није у годи-

пама, изгледа старолик, јер је сваки пун мушке озбиљности. То доноси овдашњи лијеп обичај, да се ниједан женити неће прије 25—30 год., а ђевојке узимају од 18—20 год. Чудимо се тјелесном огромном саставу тих људи, али узроку је лако довити се. У њиховој младости живе смерно и морално, оне неваљалости нема као што по култивираним земљама. Кад је од 25—30 год., крене се на пут женитбе као зрео човјек и узима прилично зрелу и ђевојку, те зато из њиховог брака не произлазе коштунавци, него дјеца пуна природна дара и јуначког састава тјелесног, а не као по неким мјестима у нашим крајевима што се жене од 18—20 год., па се још чуде данашњим палчићима

Г. Ш. учитељ.

ПРЕДСТАВКА

ради подизања српске занатске школе у Бел. Бечкереку.

Високом одбору српског народног цркв. сабора у Сремским Карловцима.

„Задруга Срба занатлија Новосађана“ у име састанка занатлијског у Новоме Саду, дне 8. (20) септембра 1882. год. и у име своје потпомаже и поткрепљује молбу „Велико-Бечкерекске занатлијске задруге“ ради подизања српске занатлијске школе у Великом Бечкереку.

Високи саборски одбор!

„Задруга Срба занатлија Новосађана,“ по закључку своје главне скупштине, дне 20. јануара (1. фебруара) ов. год. бр 11. зап. подноси у смерности високом одбору саборском ову своју представку, да тим поткрепи молбу „Српске занатлијске задруге Велико-Бечкеречке,“ којом је ова у своје време замолила високи одбор саборски да благоволи извести закључак српског народно-црквеног сабора од год 1871. те подићи српску занатлијску школу у Великом Бечкереку.

Занатство и занатлијство у Срба у овим крајевима, а по именце у опсегу српске православне митрополије и патријаршије — како коју годину, све већма опада и у назадак удара. Тому су криве многе неприлике и неподобе опште; српском занатству и занатлијству посебице највећма смета, што нигде нема своје школе ни прилике, да се књигом и науком приправи за занатство, као што треба и бива данас у напреднијих народа.

Унапређивање радиности у свету без разлике, а особито занатство, не да се ни замислити одјако без занатске школе и науке. Истина, од неко доба стадоше и по нашим крајевима оснивати и отварати школе ове врсте — али исте имају покрај занатског унапређења још и други, с ма замашан смр, да ученике занатске већ из малена у школи мађаришу. Срби пак занатлије у земљи овј од вајкада желише бити и бише Срби; па и данас, и до послетка желе да им подмладак занатски и занатлијски буде вредан и напредан сваку свом занату, али свагда да сазнају и да се диче што су Срби; да српско име и језик свој нази и народност своју довека чува и сачува.

Овакав смер Срби занатлије ишчекују за своје ученике занатске од своје рођене, за сад ма и једне српске школе занатске — и с тога се

и зарадоваше онда поменутом саборском закључку да се овака српска школа подигне у В. Бечкереку.

Но како тај закључак срп. нар црквеног сабора речене године, ево ни до данас, после двајет година изведен није — „Српска задруга занатлијска у Великом Бечкереку,“ за свој подмладак занатски у бризи, из разлога у молби својој наведених, сматрала је за дужност своју молити се високом одбору саборском, да се српска школа занатска подигне и отвори тамо, а на оправданом основу више хваљенога закључка саборског.

Да би пак молба ова изашла пред високи одбор саборски што темељнија и оправданија — „Вел. бечкеречка српска задруга занатлијска“ изпела је ствар ову на састанку изасланика српских у Новом Саду, дне 8. (20.) септембра прошле године и та молба речене задруге би на збору том једногласно припозната за молбу заједничку и закључено по том, да се потпомогне у име српског занатства и занатлијства у овим крајевима, те је смерно потписана занатлијска задруга, упућена и овлашћена да заједничком молбом и са молбом овом потпомогне оправдани захтев молбени велико-бечкеречке српске занатлијске задруге.

На основу том, усуђује се дакле смерно потписана задруга „Срба занатлија Новосађана“ у уверењу свом, да ће високи одбор саборски благовољно хтети у развиђење и расуђење узети и одобрити разлоге у молби велико-бечкеречке српске задруге занатлијске, те по том моли у име споменутог састанка занатлијског у Новом Саду реченога дне, и у име своје нека високи одбор саборски својим путем и начином изволи извести закључак срп. нар цркв. сабора од год. 1871. и на основу том да подигне и отвори српску школу занатску у Великом Бечкереку.

У Новом Саду са главне скупштине „Задруге Срба занатлија Новосађана“ дне 20. јануара (1. фебруара) 1883.

„Задруга Срба занатлија Новосађана“

Секретар :

Никола Продановић с. р.,
кројач.

Председник :

Стеван Гавриловић с. р.,
лецедер.

ШКОЛСКЕ ВЕСТИ.

(*Двадесет пет а немачка учитељска скупштина*) обдржана је у Бремену 2. (14.) маја и следећих дана. На истој се искупило око 1600 учитеља и учитељица. На скупштину је дошао и Дитес бивши директор бечког педагогијума. Он је примљен одушевљено и држао је беседу о садањем стању педагогије. Све власти у Бремену поздравиле су срдачно скупштину. Идућа 26. скупштина заказана је за духовеску недељу 1885 у вароши Дармштату.

(*Личности.*) Учитељ више девојачке школе у Новоме Саду г. Мита Калић положио је у Будимпешти испит за професора средњих школа. — Бивши проф. држ. гимн у Сомбору г. Јос. Подградски постављен је за контрактуалног професора ниже гимназије у Лесковцу у Србији.

(*Из земаљског учитељског мировинског фонда*) поделило је кр. уг. министарство за богочаст и јавну наставу Софији рођ. Клемен удовици иза Лазара Станојевића бив. српског учитеља у Сомбору годишњу потпору од 84 ф.

КЊИЖЕВНИ ПРИКАЗИ.

15. Školski vrt u selu. Udesio Davorin Trstenjak ravnatelj više djevojačke učione u Karlovcu i pravi član hrv. ped. književnoga zbora u Zagrebu. Sa 119 slika. U Zagrebu nakladom hrv. pedagogisko-književnoga zbora 1883. 8° s. 193. Цена 1 ф. 40 н.

„Школски врт у селу“ XII. је књига „Књижнице за учитеље,“ што ју издаје вредни хрватски пед. књижевни збор у Загребу. Да је та књига врло нужна учитељима види се отуд, што влада строго настоји, да се подижу свуда школски вртови, а и без тога неби требао честит учитељ да пропусти, да се уређењем истих покаже заслужан за општину, у којој дела. Наш народ познаје на жалост слабо важност другогосподарства ван пољскога, нужно је дакле да му се у том погледу очи отворе, а за то је најзгоднији пример. Права је истина, што вели г. Третењак у предговору своје књиге: „Свети и праведни гњев хвата човека, када види, где има околу куће сељака празне ледине, нигде воћке, а ту и тамо трула врба или које друго непотребно дрво, дочим врту ни трага; а исти сељак у граду купује воће — похлепно га ужива, али ипак неће, да сади воћке јер неби дочекао плода. Колико се пута деси, да се сељак са суседом ради кукавне шљиве завади, до крви потуче, парби и по суду вуче, да му одветник измузе сто и више фринти; али сачувај Боже, да гаји воћке: девета му је брига, да ли ће му деца уживати воћа.“

Писац лено и разумљиво учи, како се оснива, уређује и одржава школски врт. Добро и ваљано упућује се читалац како се гаје воћке, винова лоза, поврће, цвеће, ливадне траве и врба (беква.) Где је год нужно стављена је разговетно израђена слика.

Код филоксере се наводи, да је против тог најљућег душмана винове лозе у Пирану (у Истри) употребљаван сумпорни угљик ванредним успехом. И писац овог кратког приказа био је јесенас у Пирану и разгледао је тамошње винограде и видео је да је од сумпорног угљика било заиста неког успеха, али се тај успех не може жали Боже назвати ванредним.

Препоручујемо свима учитељима, да набаве себи Третењаков „Школски врт,“ јер смо уверени да ће њим моћи много да се користе. Та им је књига у толико пужнија, што уз наше учитељске школе не постоје на жалост никакви школски вртови. Препоручили би још само са своје стране, да се школски вртови ограђују живицом од дуда (мурве), једно што дуд даје врло добар жив плот, а друго што тим треба уједно да се спреми земљиште за неговање свиларства.

16. *Кратко упутство рационалног гајења свилених буба. Написао Јован Воле управитељ ц. кр. покушалнице за свиларство и винарство у Горици превео Јован Илијук. Издало и бесилатно даје мађ. краљ. министарство земљорадње, трговине и радиности. Панчево, 1883. Штампарија Д. Витишлагера 4° с. 29.*

Како се свиларство све више распростире по српским крајевима у Угарској, то је министарство земљорадње сматрало за потребно, да се ово упутство, које је већ пре изашло на мађарском и немачком језику,

изда и на српском језику. Упутство то даје заиста многу корисну поуку свилару, коју свуд гдегод треба потпомажу разговетне слике. Српски превод је на жалост лош; истина да је последња коректура била пред књижевним референтом „Школскога листа“, али због краткоће времена, које му је било одређено, морао је оп да се ограничи само на исправак најгрубијих стварних грешака. Ипак је боља и оваква књига него никаква. Сви свилари могу ту књигу да добију бесплатно, само ваља ради тога да се писмом обрате сексардској, панчевачкој или новосадској свилари.

17. *Јагода. Написао проф. Др. Ђорђе Радић. Са 68 слика у слогу. У Новоме Саду, издање и штампа А. Пајевића 1883. (Други наслов: Дра Ђорђа Радића пољопривредни списи. XVIII. Јагода.) 8^о с. 96. Цена 60 н.*

Познат наш економски писац даје нам у овој књизи исцрпљиво упутство о неговању јагода, које ће добро доћи свима онима, који су пријатељи ове лепе биљке, од које добијамо тако леп и кусан плод. После неколико хисторичких и ботаничких напомена описују се разне европске и америкачке сорте са њиховим варијететима, којих је број на-теран на 72. Иза тог описа долази упутство за културу јагода. Велики број варијетета — стварање истих заразна је болест баштованска — разјашњује се од чести тим, што је писац жељео, да на јагодама овековечи угледнија имена из нашега народа (једној је јагоди баш име „Проф. Др. Радић“), а хтео је очевидно да се покаже галантан и према људима, за које га везују можда пријатељске везе („управитељ Чеда“, „шумар Јеша“, „генерал Теша“). Са којим и коликим правом је могао то наш аутор да чини, то остављамо да пресуде бољи познаваоци јагода него што смо ми. Загнетна нам је напомена на с. 61. о јагоди произведеној из семена варијетета *Rubis-a* (ваљда *Rubus a*, али то је засебан род). На срећу нема таквих нејасних места у практичном делу. — Књига је штампана на фином јаком папиру најелегантније, слике су управо дивне и према тој опреми цена је од 60 новчића заиста незнатна. То елегантно спољашње приказивање је иначе врлина, којом се сва новија Радићева дела отликују.

Р А З Н О.

(Сомбор.) Омладина овдашње српске учитељске школе приредила је у недељу 22. маја беседу са игранком у корист преноса Бранкових костију. На беседи се говорило, врло лепо декламовало и певало. Програм је изведен на задовољство публике, која је била у довољном броју заступљена.

(Педесетогодишњица.) 21. маја славио је преосвећени владика далматински г. Стеван Кнежевчић у Задру педесетогодишњицу свога службовања у цркви. И са наше стране поздрављамо преосвећеном господину владици ту ретку славу и желимо му, да још много година поживи на благо и срећу своје цркве и народа. — Исту славу славио је у Сарајеву 8. маја пречасни архимандрит г. Ђорђе Николајевић, заслужни српски књижевник и бивши прота у Задру. При тој свечаности учествовали су сви православни заводи у Сарајеву.

(Пренос костију Бранка Радићевића.) Дан, када има да се обави

свечаност преноса костију бесмртног нам Брапка у Карловцима, утврдише дотични одбори у Бечу и Карловцима на 10. (22.) јула о. г. Сви, који жале да учествују при тој свечаности, ваља да се до 3. (15.) јуна пријаве одбору у Карловцима, да би им се тамо могли да сиреме станови. Сем Це-ове „Химне о преносу бранкових костију“ певаће се том приликом и композиција бранковог текста „Стражилово, красно Стражилово...“ од вреног нашег уметника дра Јована Пачуа. После погребa биће банкет.

(*Миклошићева свечаност.*) Професор универзитета бечког и двореки саветник Фрања вит. Миклошић напан је, да ове године 20. новембра прослави 70 годишњицу свога рођења и 40. годину свога деловања на пољу словенске филологије. Његове су заслуге познате не само Словенству, него и страном свету, јер је он ударио темељ славистици и његови ученици заузимају узвишена места по целој Европи. Браћа Словенци се спремају, да што свечаније и сјајније прославе ту ретку свечаност, јер је Миклошић син њихове земље. Ради тога састављен је одбор из самих књижевника а за председника му изабран унив. проф. Г. Крек у Грацу. Одбор се већ више пута састајао и решио, да се прослава држи у Љутотмеру, камо ће се и Миклошић позвати. („Ј.“)

(*Попис становништва у Београду.*) За попис становништва у Београду одређен је 28. мај. По овогодишњем бројању тамошње полиције износио би укупан број становника у Београду 36.177, међу којима 3289 Немаца и 2125 Јевреја.

(*Београд.*) Овдашњи уметници склопили су „Друштво за српску уметност.“ Правила тога друштва потврдила је већ надлежна власт. За председника је изабран г. Јован Илић.

(*Нови Сад.*) Ученице овдашње српске више девојачке школе приређују за суботу 28. маја беседу са игранком у корист своје школе.

(*Заклада за одећу и обућу сиромашне српске школске деце у Сомбору.*) којој је основ положио покојни свештеник Димитрије Поповић по рачуну српске црквене општине Сомборске стоји овако: Од прошле 1881. године стање је било: 1807 ф. 73 н. Чист приход износио је 75 фр. Стање на свршетку 1882. било је: 1883 фр. 56 новчића. У течају године примљено је од тоциљског друштва Сомборског у име поклона 30 фр.; од Сомборске штедионице 50 фр.; од камата 116 фр. 75 н.; од црквене општине у име припомоћи 54 фр. Свега: 250 фр 75 н. Издато је пак на набавку обуће сиротој школској деци: 162 фр. а трошка другог било је 12 ф. 92 н. Главница је умножена са 75 фр.

(*Далматинска вина.*) Ц. кр. земљоделско друштво у Бечу имало је прошлога месеца седницу, у којој су кушане различите сорте вина, те је изрицана о њима стручњачка оцена. Међу испитиваним вином беху и две сорте далматинске „Вугавац“ и „Црљенак“, које су посредно долазиле од винарске трговине браће Дидолића у Селци (острво Брач). Боце, у којима су се налазила та вина, биле су доста траљаво зачепљене, ипак беше вино у њима здраво, што показује, како су јако постојана та вина. Мњење комисије о квалитету те две сорте вина најласкавије је. „Вугавац“ не уступа нимало најбољем шпањолском вину (Шери и Манцаниља), и надкриљује га још својим љупким и једнаким кусом, а „Црљенак“ је право

боговско пиће, ком се тешко премац налази. Види се дакле да лепа будућност предстоји далматинском вину. Колико је нама познато имају браћа Дидолићи од новијег доба складиште свог вина и у Загребу. — Истом написасмо ову белешку, а дође нам 3. свеска талијанског економског часописа „Atti e memorie dell' i. r. societa agraria di Gorizia,“ у којој се налази реферат знаменитога енолога Е. Маха о вину изложеном на лањској изложби у Трсту. И он помиње са највећом хвалом далматинска вина, која су на изложби добила 37 одличја, од којих су 10 почасне дипломе и златне колајне. Опште дивљење изазвала су десертна вина, међу којима и два напред именована Вугава и Црљенак. Далматинска црна вина нашла су себи већ пространу цијацу како у Аустрији, тако и у Француској и у Италији. Велику похвалу стеклоше и изврени далматински ликери, наиме задарски Rosolio maraschino, који ужива светски глас.

(Лик Бранка Радичевића.) Петар Аниччић ксилограф у Лајпциу из радио је слику Бранкову, која ће имати преко 45 цм. у дужину и 30 цм. у ширину. Слика ће коштати за претплатнике само 1 ф., а претплата се шаље из Аустро-Угарске књижари Луке Јоцића и др у Новоме Саду, а из Србије књижари Велимира Валожича у Београду. Рок претплати траје до краја јула, кад ће и слика бити готова.

(Статистика папира.) На земљи постоји сада 3965 папирних фабрика, које годишње произведу 952 милијона килограма папира. Градива за папир су од чести крпе, од чести слама или дрво. Од прилике половина папира, то јест 476 милијона килограма, служи за штампу и отуд за новине 300 милијона килограма. Владе употребе за своју администрацију годишње 100 милијона килограма, за писма и дониснице потроше се 90 милијона. У наведеним фабрикама раде 192.000 радника, то јест људи, жене и деца.

НЕКРОЛОГ.

У недељу 8. маја о. г. у 7 сати у вече преставила се у Земуну тамошња народна учитељица Јулка Савића рођ. Гавриловића у 23. години свог младог живота. Врсна покојница свршила је учитељску школу у Сомбору и положила је г. 1878. учитељски испит са отличним успехом, а после је учитељовала у свом родном месту Земуну. Као њени некадањи учитељи тако ће зацело и сви други, који младу покојницу познаваше, пролити сузу жалости над њеним прерано угашеним животом, којим је могла још толико много да користи свом народу. Нека јој је вечна успомена!

Софија Орлићева, приправница првог разреда српске учитељске школе у Карловцу, умрла је 16. Маја о. г. у Госпићу код својих родитеља у 18. години својој. Покојница беше одлична ученица, и пре него што је ступила у учитељску школу, свршила је IV. разред кр. реалке у Госпићу, где је међу многим мушкарцима била прва с одликом. Вечан јој спомен!

ПРОМЕНЕ У ШКОЛСТВУ.

За среске школске надзорнике у Далмацији именовани су: за

школске срезове Имоцки и Сињ учитељ и управитељ нар. школе у Имоцком Матија Марковић, за школске срезове Макарску и Метковић управитељ грађ. школе у Макаркој Стјепан Вулегић, за школске срезове Шибеник и Книн учитељ и равнатељ нар. школе у Книну Јосиф Калинић и за которски школски срез надучитељ нар. школе у Котору Вића Маројевић.

Постављени су пр. учитељ у Будимци Милан Поповић за правог учитеља у истом месту, вероисповедни учитељ у Вуковару Петар Кућанчанин за пр. учитеља комуналне школе у Сусеку и намј. учитељ у Кусоња Никола Орлић за пр. учитеља у истом месту.

Учитељ у Мајуру Петар Грујић стављен је у стање мира.

УПРАЖЊЕНА УЧИТЕЉСКА МЕСТА.

— Траже се учитељ и учитељица у Варјашу. Плата 300 ф., 20 кибли жита, 20 кибли кукуруза, 4 хв. дрва, 2 $\frac{1}{4}$ ланца земље и стан. Молбенице се шаљу до 28. јуна цркв. шк. одбору у Варјашу.

— Тражи се учитељ у Сефкерину. Плата 300 ф. 6 хв. дрва, стан и $\frac{1}{2}$ ланца земље. Молбенице управљене на управни одбор торонталске жупаније шаљу се до 20. јуна по нов. кр. школском надзорништву у Велики Бечкерек.

— Тражи се учитељ у Дервенти. Плата 500 ф., стан и огрев. Молбенице се шаљу до 15. јула српско-православном црквено-школском одбору у Дервенти (Босна).

— Тражи се учитељ у Чоки. Плата 200 ф., 10 мер. жита, 10 м. јечма или кукуруза, 3 ланца земље, стан и огрев. Молбенице до 20. јула председништву школског одбора у Чоки (торонталска жупанија).

— Траже се учитељи за комуналне школе у Суботишту и Путинци. Плата 350 ф., стан и огрев. Молбенице управљене на вис. кр. хрв. слав. далм. земаљску владу шаљу се до 15. јула по нов. кал. дотичним општинским школским одборима.

НОВЕ КЊИГЕ.

Правила православне цркве. Св. V. Правила васионских сабора. Српски превод с тумачењима од Н. Милана професора каноничнога права. IV. свезка. Задар 1883. Печатња Ивана Водицке. Вел. 8 с. 415—575. Цена ?

Цар Лазар у српским народним песмама са насловном сликом. Издање српске књижаре браће М. Поповића у Новоме Саду 1883. 8^о с. 64. Цена 15 н.

Српске народне песме о свецима. Издање српске књижаре браће М. Поповића у Новоме Саду 1883. 8^о с. 64. Цена 15 н.

Женидба Максима и Ђурђа Црнојевића. Српска народна певанија у две песме. Издање српске књижаре браће М. Поповића у Новоме Саду 1883. 8^о с. 47. Цена 15 н.

Физика. Белешке из предавања Борислава Богић-Тодоровића професора учитељске школе у Београду. (Штампапо као рукопис). Београд 1883. Штампарија српске напредне странке. 8^о с. 194.

Мала српска граматика. За српске народне школе по Даничићу и Миклошићу саставио Ђорђе Магарашевић гимназ. професор Издање српске књижаре браће М. Поповића у Н. Саду 1883. 8^о с. 64. Цена 18 и.

Ортоптере у Србији од Др. Јосе Панчића Orthoptera in Serbia hucdum detecta autore Dre J. Pančić — (Други наслов): Гласник српског ученог друштва друго одељење књига XV. Ортоптере у Србији. Београд краљевско-српска државна штампарија 1883. Вел. 8^о с. 172.

ЈАВНА ЗАХВАЛА.

Пресветли господин Јулије плем. Бубановић велики жупан Сремски изволио је приликом почетка градње наше нове школе милостиво 205 фор. даровати, на чему се овим долеподписани, како у име општине Визићке, тако и у име мјестног школеког одбора најтоплије јавно захваљујуемо, кличући: да Свемогући јошт дуго и много поживи Његову пресветлост великог жупана на дику, понос и радост нашега Срема. Живио!!!

У Визићу на цара Константина и Јелену 1883.

Никела Ђурчић

председник цркв. општине и мј. шк. надзорник.

Светозар Топаловић

учитељ и перовођа.

ЈАВНА КОРЕСПОНДЕНЦИЈА.

Г. проф. С. Миловановом у Н. Саду. Примили смо од г. М. Каракашевића 1 ф. у име претплате за другу трећину. — Г. М. Ђ. припр. у Баји Јавите од ког и до ког броја желите да вам се лист шаље у Панчево. — Г. И. М. нар. уч. у О. Биће нам радост, да Вас видимо у колу наших сурадника, али није журналистички ред, да се једна иста расправа шаље у два листа. Тиме се не чини услуга ниједном уредништву. У Немачкој је пуно педагошких листова и тамо има то још смисла, јер многи од тих листова имају провинцијално ограничenu публику, а у нас су цигла четири листа, којих је публика мање више у свима нашим крајевима, а тако и треба да буде, јер само на тај начин могуће је да се изгледе опреке, које жали Боже постоје још једнако и у самом учитељству нашега народа са два имена Правога родољуба неће забунити општина израза, која се гдекад чује на једној или другој страни, али не може нестати, док се сви узajмно не приближимо и не упознамо. Због тога нам је баш мило, што Вас видимо као сурадника више листова, али судимо да је право, да загребачки колега саопшти Вашу расправу, ком сте ју прво послали, а ми ћемо се радовати, ако се и нас у будуће сетите каквим посебним радом. — Г. А. Р. П. Примили смо 1 ф. као уписнину за потп. члана хрв. пед. књиж збора. Причекаћемо да ли ће се још ко пријавити и после ћемо послати све прилоге заједно у Загреб. Збор разашиле члановима књиге обично у јесен. — „О благорођавању воћа.“ Жао нам је, али је слабо, те не може ући.

Издаје и уређује: НИКОЛА Ђ. ВУКИЋЕВИЋ.

Штампа Ф. Витерман.

WWW.UNIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА

БИБЛИОТЕКА